

MESLEKİ EĞİTİMDE GELİŞİMSEL BİBLİYOTERAPİNİN KULLANILMASI: ÖĞRETMENLİK ALGISINA YANSIMALAR

USING DEVELOPMENTAL BIBLIOTHERAPY IN VOCATIONAL EDUCATION: REFLECTIONS TO TEACHING PERCEPTION

Semiha YÜKSEK USTA¹

Sultan Selen KULA²

Başvuru Tarihi: 13.05.2022

Yayına Kabul Tarihi: 01.02.2023

DOI: 10.21764/maeuefd.1116542

(Araştırma Makalesi)

Özet: Bu araştırma gelişimsel bibliyoterapi kullanımının öğretmen adaylarının öğretmenlik algısına etkisini inceleme amacıyla yapılmıştır. Yirmi dört sınıf öğretmeni adayı ile gerçekleştirilen çalışmada, Grigory Petrov tarafından yazılmış olan ve Türkçe'ye ilk kez 1928 yılında çevrilen, farklı ülkelerin egemenliğinde uzun yıllar yaşamış bir toplumun kalkınmasını ve kendi ayakları üzerinde durmasını konu edinen "Beyaz Zambaklar Ülkesinde" ve yine aynı yazarın bir matematik profesörü olan Raçinski'nin üniversitedeki görevinden istifa ederek doğduğu köye öğretmen olarak atanmasının gerçek öyküsünü ele alan "İdealist Öğretmen" isimli kitaplarını okumanın öğretmen adaylarının mesleki algılarına katkıları incelenmiştir. Bu nitel çalışmada veriler, öğretmen adaylarının kitaplara yönelik görüşlerini yazdıkları raporlardan elde edilmiş ve içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonunda öğretmen adaylarının bibliyoterapi sürecinden sonra, bir öğretmenin pes etmeyen, fedakâr, değişime açık, kararlı, bilgili, iletişim becerisi yüksek, adil, sıra dışı, lider, ileri görüşlü, sabırlı ve risk alabilen kişilik özelliklerine sahip olması gerektiği, öğretmenlerin toplumun gelişmesi için çaba göstererek ve elini taşın altına koyarak toplumsal sorumluluklara sahip olması gerektiği yönünde bir algıya sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca aday öğretmenlerin bibliyoterapi sonrasında öğretmenlik mesleğinin toplumun herhangi bir grubuna, hiçbir ayırım gözetmeksizin kapsayıcı olması gerektiğini, karakter ve değerler eğitimine, öğrencilerin özgüvenlerinin geliştirilmesine, derslerin günlük hayatla ilişki kurularak ezberci yaklaşımlardan uzak işlenmesine dair içgörüyü sahip oldukları saptanmıştır.

Abstract: This research was conducted to examine the effect of bibliotherapy use on pre-service teachers' perception of teaching. In the research carried out with twenty-four primary school pre-service teachers, the contribution of reading books to their professional perception was examined. One of the books was "The Country of White Lilies", which was written by Grigory Petrov and second book by the same author "Idealist Teacher". In this qualitative research, the data were analyzed by content analysis from the reports about the books read by pre-service teachers. It was revealed that after the bibliotherapy process, pre-service teachers had the perception that they should have personality traits that do not give up, are self-sacrificing, open to change, determined, knowledgeable, have high communication skills, fair, extraordinary, leader, forward-looking, patient and taking risks, and also that they should have social responsibilities by making an effort and taking the responsibility. In addition, pre-service teachers thought that the teaching profession should be inclusive to any group of the society, without any discrimination, and they had the insight into the education of character and values, the development of self-confidence of the students, and the teaching of lessons away from rote learning by establishing a relationship with daily life.

Keywords: *Teacher education, bibliotherapy, the country of white lilies, idealistic teacher, pre-service teacher*

Anahtar Sözcükler: *Öğretmen eğitimi, bibliyoterapi, beyaz zambaklar ülkesinde, idealist öğretmen, öğretmen adayı*

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, E-Posta: semihausta@sdu.edu.tr, ORCID:0000-0001-6371-0307

² Doç. Dr. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, E-Posta: selen.yazgunoglu@ahievran.edu.tr, ORCID:0000-0002-1614-3431

Giriş

Bilgi edinmenin ve okumanın iyileştirici yönü olduğunu ifade eden bir kavram olan bibliyoterapi, bir kişinin problemlerini kitaplarla çözmesine yardım etmek için izlenebilecek bir süreçtir (Pardeck, 1989) Bu süreç, planlanmış ve yönlendirilmiş materyalleri okuma görevlerini içermektedir. Çünkü okumak insanın tutumunu, hissini ve davranışını etkileyebilmektedir (Shechtman, 2009). Bibliyoterapinin, gelişimsel ve klinik amaçlı olmak üzere iki tür kullanım alanı vardır. Klinik bibliyoterapi, ruh sağlığı uzmanları tarafından kullanılmaktadır. Gelişimsel bibliyoterapi ise, bireye kitap önermeyi içeren eğitimcilerin, kütüphanecilerin kullanabildiği bir yöntemdir (Öncü, 2012). Gelişimsel bibliyoterapi, uzmanlar ve eğitimciler tarafından, bireylerin karşılaştıkları günlük yaşama ait sorunlarını önleyebilmeleri veya ortaya çıkmış olan sorunların üstesinden gelebilmeleri için kullanılmaktadır. Nitelikli kitapların insan psikolojisi üzerinde iyileştirici bir etkisi olduğu gibi kişide var olan bazı güçleri harekete geçirici özellikleri de bulunmaktadır (Öner, 2007). Wolberg'e (1967) göre ayrıca bireylerin bir konuda sahip oldukları yanlış tutumları değiştirmek ve yerine olumlu olanları yerleştirmek veya bir konuya dair düşük olan motivasyonlarını güçlendirmek yönünde de destekleyici rolü mevcuttur (Akt. Bulut, 2010). Buradan hareketle kişilerin eğitim ve kariyer yaşantıları başta olmak üzere motivasyona ihtiyaç duydukları alanlarda kitaplardan faydalanmanın mümkün olduğu söylenebilmektedir. Nitekim kariyer konulu bibliyoterapinin öğrencilerin özellikle kariyer motivasyonlarını artırmada güçlü bir şekilde etkisi olduğu bilinmektedir (Eliasa & Iswanti, 2014). Eğitimin farklı alanlarında özellikle de çocukları birçok yönden desteklemek için öğretmenler tarafından kullanılan bibliyoterapi, kişisel ve profesyonel gelişimde de bir araç olarak kullanılabilir. Öğretmen eğitimi de bibliyoterapinin uygulanması yönünde potansiyel taşıyan önemli bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır (Morawski, 1997). Bibliyoterapide uygun kitap seçimi, titizlik gösterilmesi ve birtakım ölçütlere göre hareket edilmesi gereken bir konudur (Öner, 2007). Çünkü bibliyoterapi, sıradan bir okuma eylemi değil bir yöntemdir (Leana Taşcılar, 2012) ve önemli olan doğru zamanda, doğru kişiyle, doğru kitabı buluşturmadır (Philpot, 1997). Doğru kitap seçiminde göz önünde bulundurulacak önemli noktalardan biri kitaptaki kahramanlar ve yaşadıkları olayların okuyucu ile benzer durumlarda olması, yani okuyucunun kahramanla özdeşim kurabilmesinin mümkün olmasıdır. "Özdeşim Kurma" bibliyoterapinin aşamalarından ilkidir. Diğerler aşamaları ise "Katarsis ve "İçgörü Geliştirme" olarak tanımlanmaktadır. Özdeşim kurma aşamasında okuyucu kendi yaşadığı durumu, okuduğu kitaptaki kahramanın durumu ile özdeşleştirerek olayı

içselleştirmektedir (Karagöz, 2015; Karagül, 2018; Öner, 2007). İkinci evre olan katarsiste ise okuyucu kendi duyguları ile yüzleşmeye başlayarak, duygularını keşfedip duygularından arınarak (katarsis) bir rahatlama yaşamaktadır (Pardeck, 1995). Bibliyoterapinin son evresinde ise okuyucu içgörü kazanıp kendi içinde bir bütünlük sağlamaktadır (Öner, 2007). Süreç bireyin kendi özelliklerine, yaşadıklarına, sorunlarına ilişkin bir içgörü kazanarak kendi içinde bir bütünlüğe ulaşabilmesi ile tamamlanmaktadır. Böylelikle kişinin kendini algılayışı değişmekte ve farkında olmadığı yönlerini tanıyarak kendi öyküsünü yeniden oluşturmasına katkı sunulmaktadır (Öncü, 2012). Bu bilgiler ışığında öğretmen adaylarının mesleğe yönelik algı ve tutumları, motivasyonları açısından öğretmen ve eğitim konulu kitaplar kullanılarak yapılan bibliyoterapi uygulamalarının etkili olacağı düşünülmektedir. Öğretmen adaylarının öğretmen hikâyelerine dair yapacakları okumaların kendi mesleki algıları üzerindeki etkilerini inceleyen bu çalışmada öğretmen adaylarının, Grigory Petrov' un (1866-1925) yazmış olduğu ve birçok dile çevrilen kitapları “Beyaz Zambaklar Ülkesinde” ve “İdealist Öğretmen”i okuduktan sonra ifade ettikleri görüşleri incelenmiştir. Böylelikle öğretmenlik mesleğinin toplum üzerindeki değiştirici rolünü ele alan kitaplarla bibliyoterapi sürecinin öğretmen adaylarının mesleki algılarına yansımaları incelenmiştir. Bibliyoterapi sürecinde kitap seçiminin önemli bir yeri olduğundan söz edilmişti. Bu araştırma kapsamında “Beyaz Zambaklar Ülkesinde” ve “İdealist Öğretmen” kitaplarının bibliyoterapi amacıyla seçilmesinin belirli sebepleri bulunmaktadır. Yazar Petrov, ülkelerin kalkınmasında eğitimin büyük bir öneminin olduğuna inanmaktadır. “Yeryüzünü cennete çevirecek yolun” eğitim olduğunu düşünmektedir. Eğitim verenler, okul ve üniversitelerdeki eğitimciler olduğundan onların hem iyi düzeyde meslek bilgisine sahip olmaları hem de “yeryüzünü cennete çevirme” ideali taşımalarının önemli olduğunu düşünmektedir (Duymaz, 2008). Petrov' un bu hedefle kaleme almış olduğu “Beyaz Zambaklar Ülkesinde” kitabı, farklı ülkelerin egemenliğinde uzun yıllar yaşamış Fin toplumunun kalkınmasını ve kendi ayakları üzerinde durmasını konu edinmektedir. Kitap Türkçe 'ye ilk kez 1928 yılında çevrilmiştir ve 1930'lu yıllarda Milli Eğitim ve Milli Savunma Bakanlıklarının genelge ile mensuplarına tavsiye ettikleri bilinmektedir (Çıkla, 2012). Beyaz Zambaklar Ülkesinde kitabının Türkçe versiyonunun arka kapağında yer alan ifadeye göre Mustafa Kemal Atatürk, kendi döneminde çevrilen bu eserin ülkedeki bütün eğitim kurumlarının, özellikle de askeri okulların ders programlarına eklenmesini istemiştir (Petrov, 2018). Diğer bir kitap ise aynı yazara ait, matematik profesörü olan Raçinski'nin üniversitedeki görevinden istifa ederek doğduğu köye öğretmen olarak atanmasının gerçek öyküsünü ele alan “İdealist Öğretmen”

adlı kitaptır. Bulgarca' dan Türkçe' ye 1928 tarihinde çevrilen ve o tarihten günümüze gelinceye kadar Türkiye'de değişik yayınevlerince birçok kez basılan kitapta köy öğretmenliğini kendine özgü yöntemlerle ve tutkuyla yürüten profesörün kısa bir sürede yetiştirdiği öğrencilerin başarılarının ülke çapında hayranlık yaratmasını konu almaktadır (Geçgel, 2021).

Araştırmanın, öğretmen yetiştiren eğitim programlarında bibliyoterapi uygulamalarının yaygınlaşmasına destek sağlaması ve araç olarak kullanılan öğretmenlik konulu kitapların öğretmen adaylarına olumlu mesleki algı geliştirmeleri bakımından faydalı olduğunu ortaya koyması açısından önemli ve özgün olduğu düşünülmektedir. Yaşanmış olaylara dayalı bu kitaplardaki kahramanlarla öğretmen adaylarının özdeşim kurabilecekleri ve sonuç olarak mesleki yönden olumlu bir içgörü kazanacakları düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle araştırmanın amacı, öğretim sürecinde bibliyoterapi materyali olarak kullanılan kitapların sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik algılarına yansımalarını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda, öğretim sürecinde kullanılan bibliyoterapi tekniğinin sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik algılarına yansımaları nasıldır? sorusuna cevap aranmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik (olgu bilim) desene göre tasarlanmıştır. Bu çalışmada sınıf öğretmeni adayları ile bibliyoterapi tekniğinin kullanıldığı bir öğretim süreci gerçekleştirilmiştir. Bu süreçle ilgili incelemeler yapmak ve öğretimin sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik algılarına etkilerini belirlemek amacıyla fenomenolojik araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Fenomenolojik araştırmalar, insanların bir olguya ilişkin deneyimlerini, yorumlarını ve düşüncelerini ortak ve farklı yönleriyle analiz ederek karşılaştırmaya yarar (Patton, 2014; Van Manen, 2016). Bu araştırmanın tasarlandığı fenomenolojik araştırmanın adımları ve her bir adımda yürütülen uygulamalar şu şekildedir (Creswell, 2013);

Şekil 1. Araştırmada kullanılan fenomenolojik araştırma deseni uygulama süreci

Çalışma Grubu

Bu araştırma, Türkiye'nin Akdeniz Bölgesinde yer alan bir devlet üniversitesinde 2021-2022 bahar döneminde öğrenim gören 24 sınıf öğretmeni adayı ile yürütülmüştür. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Çalışma grubunun belirlenmesinde rol oynayan ölçütler, öğretmen adaylarının sınıf öğretmenliği alanında öğrenim görmesi, dördüncü sınıf olmaları ve araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul etmeleridir. Dördüncü sınıfa devam eden öğrenci sayısı 55'tir. Araştırmaya gönüllü olarak

katılmayı 24 öğretmen adayı kabul etmiştir. Katılımcıların %62,5'i (n=15) kadın, %37.5'i (n=9) erkek, yaş ortalamaları ise 22.5'tir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada bibliyoterapi sürecinin sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik algılarına etkilerini belirlemek amacıyla açık uçlu bir sorudan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu oluşturulurken araştırmacılar, araştırmanın amacını göz önünde bulundurarak, öğretmen adaylarına yöneltilecek sorularla ilgili literatür okumaları yapmışlardır. Okumalar sonucunda alternatif sorular oluşturmuş ve bu soruları ikişer öğretmen adayı ile pilot uygulama yaparak değerlendirmişlerdir. Pilot değerlendirme sonucunda ideal olduğuna karar verilen soru seçilerek görüşme formu oluşturulmuştur. “Grigory Petrov tarafından yazılmış olan “Beyaz Zambaklar Ülkesinde” ve “İdealist Öğretmen” kitaplarında yer alan görüşler sizin öğretmenlik algınızı nasıl etkilemiştir?” Sorusu ile sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik algılarındaki olası farklılaşmaya ilişkin görüşleri alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Bibliyoterapinin özdeşim kurmak, katarsis ve içgörü kazanmak olmak üzere üç aşaması bulunmaktadır. Kitap seçiminde öğretmen adaylarının özdeşim kurabilecekleri olay ve karakterlerin yani öğretmen ve aydınların hikâye kahramanlarının olması ve geri kalmış toplumun bu kahramanlar desteğiyle kalkındırılması, özdeşimin sağlanması açısından tercih edilmiştir. Kitaplardaki olay örgüsünde öğretmenlerin toplum mimarlığı yönünde zorluklarla karşılaşması, çeşitli stres durumlarına maruz kalması ve bunları aşmak için çaba sarf etmesi katarsis aşamasına hizmet etmektedir. İçgörü kazanımı ise, kitabın sonunda toplumların öğretmenler ve aydınların özverili faaliyetleri sayesinde refaha kavuşması ve kendi ayakları üzerinde durma noktasında güç kazanması, emeklerin karşılığını bulması ile olmaktadır.

Veriler toplanmadan önce 15.03.2022 tarih ve 118/30 sayılı kararı ile etik kurul izinleri alınmıştır. Veriler 2021-2022 bahar öğretim döneminde toplanmıştır. Öğretmen adaylarına öncelikle İdealist Öğretmen kitabı tanıtılmış ve okumaları için iki haftalık bir süre tanınmıştır. Ardından görüşleri, öğretmen adaylarından yazılı olarak toplanmıştır. Covid-19 Pandemi koşulları nedeniyle pek çok

öğretmen adayıyla yüz yüze gelerek görüşme yapmak riskli görülmüştür. Hem araştırmacının hem katılımcıların sağlığı için verileri yazılı olarak toplamak tercih edilmiştir.

Daha sonra aynı süreç Beyaz Zambaklar Ülkesinde kitabı için de gerçekleştirilmiştir. Aynı süre kitabın okunması için tanınmış ve sürenin sonunda görüşler alınmıştır. Katılımcılara veri toplama sürecinin başında araştırmacının amacı, kapsamı ve verilerin kullanımı ile ilgili detaylı bilgi verilmiştir. Katılımcıların kimliklerinin gizli tutulacağı taahhüt edilerek görüşler “öğretmen adayı”nın kısaltması olan ÖA olarak kodlanmış ve her bir katılımcıya ayrı bir numara verilmiştir. “ÖA1, ÖA2... ÖA24” gibi...

Araştırmacılar veri toplama sürecinde öğretmenlik mesleğine ilişkin ilgili alanyazın taraması yapmaya başlamışlardır. Araştırmanın kapsamıyla ilgili literatürün bilinmesi verilerin analizi sırasında hem araştırmacılara bakış açısı kazandırmakta hem de veri analiz sürecini kolaylaştırmaktadır (Maxwell, 2013).

Verilerin Analizi

Elde edilen nitel veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi, literatürde yer alan analiz basamaklarına uygun biçimde gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Deşifre Edilmesi. Analizde ilk olarak veriler bilgisayar ortamında düzenlenmiş ve veriler, araştırmacılar tarafından tekrar tekrar okunmuştur. Verilerin tekrarlı okunmasındaki temel amaç, akıl yürütme süreçlerini işe koşarak verilerden anlam çıkarmaktır (Merriam, 2009).

Kodlama. Sonraki aşamada, verinin anlam bütünlüğünü koruyacak biçimde ve kodların birbiri ile ilişkileri göz önünde bulundurularak kodlama yapılmıştır (Miles & Huberman, 2016). Yapılan kodlamalar iki araştırmacı tarafından tartışılarak kodlara ilişkin görüş birliğine varılmıştır.

Tema ve Alt Temaların Oluşturulması. Tema, kodların oluşturduğu ortak fikirlerin birleştiği temel örüntüler, bilgi üniteleridir (Corbin & Strauss, 2008). Bu araştırmada araştırmacılar, tema ve alt temaları oluştururken araştırma sorularına cevap oluşturabilecek kapsamda ilgili literatürden yararlanmışlardır (Merriam, 2009).

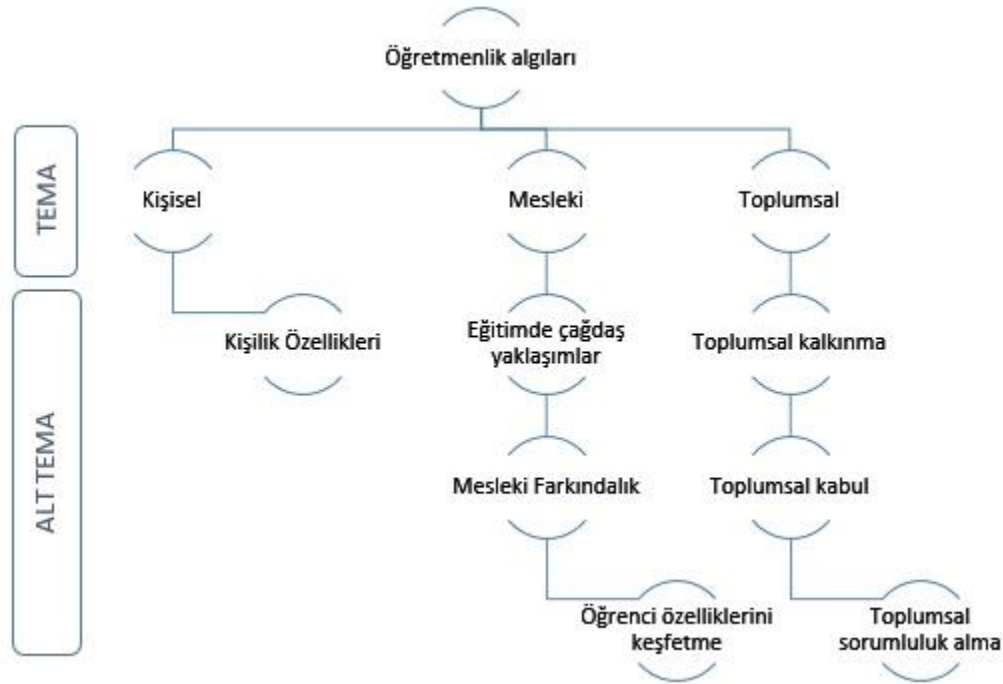
Geçerlik ve Güvenirlik. Araştırmanın dış geçerliğini (nitel araştırmalarda aktarılabirliği) sağlayabilmek için araştırmacı, katılımcıların görüşlerine doğrudan alıntılarla yer vermiş ve

araştırma raporunda araştırmanın tüm süreçlerini detaylı olarak okuyucuya aktarmıştır. Bulgular kısmında ise zengin ve yoğun betimlemelere yer verilerek aktarılabilirliği sağlamak amaçlanmıştır (Merriam, 2009). Araştırmanın güvenilirliğini artırmak için araştırmadan elde edilen bulgular literatür ile desteklenmiştir (Başkale, 2016). Güvenirliği arttıran bir diğer yöntem olarak ise kodlayıcılar arası güvenilirlik sağlanmıştır. Araştırmanın kodlayıcılar arası güvenilirliğini sağlamak için öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin algıları nitel araştırma konusunda yetkin biri eğitim bilimleri, biri temel eğitim alanında olan iki uzmanın görüşüne sunulularak tutarlılıkları incelenmiştir. Bu tutarlılığa ilişkin uzlaşma yüzdesi= $[Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)] \times 100$ formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Formül sonucu elde edilen .89 değeri, iki araştırmacı arasındaki kodlamanın tutarlı olduğunu göstermektedir (Miles & Huberman, 2002).

Bulgular

Bibliyoterapi Tekniğinin Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Algılarına Yansımaları

Bibliyoterapi tekniğinin sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik algılarına yansımalarına ilişkin tema ve alt tema bulgularına Şekil 2’de yer verilmiştir.

Şekil 2. Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik algılarına ilişkin tema ve alt temalar

Şekil 2’de görüldüğü gibi sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin algıları; kişisel, mesleki ve toplumsal olmak üzere üç tema altında sınıflandırılmıştır. Kişisel temanın alt teması kişilik özellikleri; meslekî temanın alt temaları eğitimde çağdaş yaklaşımlar, meslekî farkındalık ve öğrenci özelliklerini keşfetme; toplumsal temanın alt temaları ise toplumsal kalkınma, toplumsal kabul ve toplumsal sorumluluk alma olarak belirlenmiştir. Sınıf öğretmeni adaylarının kişisel temasına ilişkin alt tema ve kodları Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kişisel Temasına İlişkin Öğretmenlik Algıları

Tema	Alt Tema	Kod	f
Kişisel	Kişilik özellikleri	pes etmeme	5
		fedakâr	4
		değişime açık olma	4
		kararlı	4
		bilgili	4
		etkili iletişim	3
		adaletli	2
		sıra dışı	1
		lider	1
		ileri görüşlü	1
		sabırlı	1
		risk alabilen	1

Sınıf öğretmeni adayları, bir öğretmenin kişilik özelliklerinin pes etmeyen, fedakâr, değişime açık, kararlı, bilgili, iletişim becerisi yüksek, adil, sıra dışı, lider, ileri görüşlü, sabırlı ve risk alabilen yapıda olmasının gerekli olduğunu düşünmektedirler. Örneğin, ÖA3 kodlu öğretmen adayı “Dans edenler deli zannedildi, müziği duyamayanlar tarafından. Öğretmen de aynı şekilde normalin dışında olmalıdır. Kısaca mucize gerçekleştirmek için sıra dışı olmak gerekir.” sözleriyle öğretmenliğin sıra dışı bir kişiliğe ve bakış açısına sahip olarak etkili yürütüleceği düşüncesini ifade etmiştir. ÖA16 kodlu öğretmen adayı ise “Gerçek bir eğitimcinin dokunduğu yerlerin güzelleşebileceğine inancım arttı. Öğretmenlik sabır ve fedakârlık ister.” sözleriyle öğretmenliğin sabır ve fedakârlık gerektiren bir meslek olduğu algısını ifade etmiştir. ÖA24 kodlu öğretmen adayı ise “Karşımızdaki insanın söylemek istediklerini anlaması için birçok yola başvurmamız gerektiğini gösteriyor...Bir eğitimcide bulunması gereken en önemli özelliklerden birisi de güçlü

bir hitap ve ikna kabiliyetine sahip olmasıdır.” sözleriyle öğretmenlik mesleğinde, iletişim becerilerinin önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Sınıf öğretmeni adaylarının meslekî temasına ilişkin alt tema ve kodları Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Meslekî Temasına İlişkin Öğretmenlik Alguları

Tema	Alt Tema	Kod	f
Meslekî	Eğitimde çağdaş yaklaşımlar	karakter-değer eğitimi	12
		özgüven geliştirme	7
		günlük hayatla ilişki kurma	6
		sosyal öğrenme	5
		ezbercilikten uzak	4
		ilgi çekici ders hazırlama	3
		çok yönlü düşünme	2
		aktif öğretim yöntemleri	1
		çağa uygun güncelleme	1
		merak uyandırma	1
		öz denetimli öğrenciler	1
		Mesleki farkındalık	idealist olma
	aile ile işbirliği		5
	hayatı anlamlandırma		3
	duyguları uyandırma		3
	yol gösterme, rehberlik		3
	hayat boyu öğrenme		2
	vatana hizmet		2
	yüreğe dokunma		2
	Öğrenci özelliklerini keşfetme	yürekendirme	1
demokratik olma		1	
kutsal meslek		1	
yetenekleri keşif		5	
ilgi alanlarını keşif		4	
gizli cevherleri ortaya çıkarma		3	
sihirbaz	2		
yüksek beklentiye girmeme	1		

Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin algılarının meslekî boyutunun; eğitimde çağdaş yaklaşımlar, mesleki farkındalık ve öğrencilerin özelliklerini keşfetme alt temalarına ayrıldığı bulgusu elde edilmiştir. Eğitimde çağdaş yaklaşımlardan, karakter eğitimi ve değerler eğitimi öğretmen adayları tarafından sık ifade edilen kodlar olarak dikkat çekmektedir. Örneğin ÖA5 kodlu öğretmen adayı ahlaki değerleri olan bireyler yetiştirmekle ilgili görüşlerini şu sözlerle ifade etmiştir: “Toplumsal ve kültürel bir davranış biçimini çocuklara kazandırarak güzel ahlâk sahibi olmalarına katkı sağlanması gereklidir. Güzel, sağlıklı ve kaliteli bir yaşam, ileriye dönük temiz bir gelecek istiyorsak eğer kalbi, zihni berrak, sevgiyle dolu, toplumsal ve kültürel bilinci oturmuş, ahlâkı güçlü bireyler yetiştirmeliyiz.” ÖA16 kodlu öğretmen adayı ise, “Benim de hedeflerim

doğrultusunda öz denetimli, düşünmeyi bilen, onları cezbeden kötü davranışlara dur diyebilen çocuklar yetiştirmektir. Çocuklara derslerden daha önemli gördüğüm değerlerimizi kazandırmak, onların iyi insanlar olmasına vesile olmak düşüncesi beni her zaman heyecanlandırmıştır. Benim verdiğim ve uygulayarak gösterdiğim değerler hakkındaki bilgilerin onların zihninde yer edip uygulamaları beni çok mutlu edecektir.” diyerek öğrencilerin karakter gelişiminin öğretmenlik mesleği için önemini vurgulamaktadır. Bu ortak görüşü paylaşan ÖA23 kodlu öğretmen adayı ise benzer düşüncelerini şu sözlerle ifade etmektedir: “Çünkü artık öğrendim ki tüm kötülüklerin, tembelliklerin üstesinden ancak güçlü bir karakter gelebilir. İşte geleceğin bir öğretmeni olarak çocukları karakter olarak demir kadar güçlü olması için mücadele edeceğim.” Öğretmenlik mesleğinin çağdaş eğitim yaklaşımlarıyla, ezberci eğitim bakış açısından uzak olması gerektiğini vurgulayan ÖA10 kodlu öğretmen adayı “Bize düşen en büyük görevlerden biri papağan gibi ezberle ders anlatmak yerine öğrencilerin zihinlerine girmek, o zihinlerin içindeki “yapabilirim” duygusunu ortaya çıkartmaktır.” sözleriyle bu görüşünü ifade etmiştir.

Meslekî farkındalık alt temasında ise idealist olma ve aile ile iş birliği içinde mesleği sürdürme sık ifade edilen kodlar olarak görülmektedir. ÖA5 kodlu öğretmen adayı “Öğrencilerin gidebileceği yolları gösterecek küçük hayatlarına kocaman ideallerin nasıl sığdığını ve bu idealleri gerçekleştirecek cesareti verecek öğretmenlere ihtiyaç vardır, daima da ihtiyaç olacaktır.” diyerek öğretmenlikte idealist bakış açısının katkılarını ifade etmektedir. Benzer biçimde ÖA6 kodlu öğretmen adayı “Öğretmenlerin ellerindeki güç yalnızca idealist bir öğretmenin elinde kullanılabilir bir hale gelmektedir.” sözleriyle öğretmenlerin idealist olmasının bu meslek için önemli bir farkındalık olduğunu vurgulamaktadır. ÖA10 kodlu öğretmen adayı ise “Bir öğretmen olarak sadece öğrencilere sınıf ortamında eğitim vermenin yanı sıra, veli ile ilişkileri de ön planda tutmalı bunun için uğraşmalıyız.” diyerek öğretmenin aileler ile iş birliğinin önemi üzerinde durmuştur.

Tablo 2’de yer alan alt temalardan bir diğeri olan öğrencilerin özelliklerini keşfetme alt temasında ise öğrencilerin yeteneklerini, ilgi alanlarını keşfederek onların gizli cevherlerini açığa çıkarma vurgulanmıştır. ÖA7 kodlu öğretmen adayı “Her bir öğrencinin keşfedilmeyen bir yeteneği veya ilgi duyduğu alan mutlaka vardır. Önemli olan bu yeteneklerin ortaya çıkarılmasında rehberlik yapan bir öğretmenin olması ve buna göre bir yönlendirmenin yapılması gerekir.” diyerek ve ÖA13 kodlu öğretmen adayı ise “Eğitim ideolojimin temelinde hep çocukların yeteneklerini küçük

yaşlarda keşfetmek onları bu yeteneklerine göre yönlendirmek bulunuyor.” sözleriyle öğrencilerin yeteneklerini keşfeden ve bu yetenekleri geliştirmek üzere onlara rehberlik eden bir öğretmen olmanın önemini vurgulamaktadır. ÖA3 kodlu öğretmen adayı ise “Öğretmen bir sihirbaza benzer. Çünkü öğretmen öğrencilerinin içindeki cevheri ortaya çıkarır. Orada olduklarını bilirsin ama fark edemezsin. İşte gerçek öğretmen öğrencinin bu cevheri fark etmesini sağlar.” sözleriyle öğretmenlerin öğrencilerin özelliklerini keşfeden ve bu gizli özellikleri ortaya çıkararak öğrencilerin kendini gerçekleştirme yolculuğunda onlara rehberlik etme özelliğini vurgulamıştır. Sınıf öğretmeni adaylarının toplumsal temasına ilişkin alt tema ve kodları Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Toplumsal Temasına İlişkin Öğretmenlik Algıları

Tema	Alt Tema	Kod	f
Toplumsal	Toplumsal kalkınma	toplumu şekillendirme	10
		toplumun tüm alanlarda başarı çabası	4
		kahraman yetiştirme	2
		her yerde eğitim	2
		düzeni değiştiren öğrenciler yetiştirmek	1
		devlet meseleleri ile ilgilenme	1
		çalışma engellerini kaldırma	1
		toplumsal psikolojik sağlamlık	1
		milli bilinçle sahip öğrenci yetiştirme	1
		Toplumsal kabul	insanları dışlamama
	toplumdaki problemleri bireylere eğitim		2
	işçilerin eğitimi		1
	cinsiyet ayrımı		1
	Toplumsal sorumluluk alma	insanlara saygı	1
elini taşın altına koyma		5	
çaba gösterme		4	
mum gibi olma		3	

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adayları tarafından, öğretmenlik mesleğinin toplumsal bağlamda algılanan özellikleri ise, toplumsal kalkınma, toplumsal kabul ve toplumsal sorumluluk alma alt temalarında kavramsallaştırılmıştır. Öğretmenlik mesleğinin toplumsal kalkınmaya katkı sağlayan bir meslek olduğuna ilişkin algılar toplumu şekillendirme kodu ile ön plana çıkmaktadır. Örneğin ÖA3 kodlu öğretmen adayı “Öğretmen sadece öğrencilerini değil aynı zamanda toplumu da şekillendirebilme yeteneğine sahiptir. Çünkü eğitim sadece okulda olan bir süreç değildir. Evde de aynı hızıyla devam etmektedir... Halkı da yetiştirecek tek meslek öğretmenlerdir.” İfadeleriyle bu görüşü yansıtmaktadır. ÖA6 kodlu öğretmen adayı öğretmenlik mesleğini şöyle tanımlamıştır: “Öğretmenler toplumu şekillendiren güç ve bilgi sahibi kişilerdir.”. ÖA10 kodlu öğretmen adayı ise “Aldığımız eğitim, elde ettiğimiz başarılar, makam ve mevkiimiz bizden önce toplum için,

vatan için, bu ülkenin geleceği için önemlidir. Bu bilinçle olursak uzun bir süre sonra sahip olduğumuz bilgi birikimi topluma yararlı hale gelmiş olur ve somutlaşır. Toplumun yararını gözeten idealler oluşturmalı bunun için heyecanla, en enerjik halimizle öğrencilerin karşısında olmalıyız. Bazen yorulsak da umutsuzluğa da düşsek pes etmeden her öğrencinin elinden tutarak topluma ışık olan öğretmenler olmalıyız.” sözleriyle öğretmenlerin toplumsal rollerine değinmiştir.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin algılarının toplumsal kabulü arttıran bir özellik gösterdiği dikkat çekmektedir. İnsanları dışlamama en sık ifade edilen kod olarak dikkat çekmektedir. ÖA3 kodlu öğretmen adayı “Öğretmen toplumun içindeki problemleri insanları eğitmeli ve bunları topluma mal etmelidir. Eğer bu insanlar dışlanırsa topluma yeniden katıldıklarında problemlere neden olabilmektedir... Halkın içindeki köylü kesimi dışlamak bir milletin kendi ipini çekmesi demektir. Çünkü köylü milletin efendisidir... Bir öğretmen hiçbir şekilde cinsiyet ayrımına gitmemelidir. Kadınları sadece ev işleri yapan bireyler olarak görmek toplumun içindeki cevherleri çöpe atmak demektir.” sözleriyle öğretmenlerin her türlü ayrımcılıktan uzak olması gerektiğini vurgulamıştır. Benzer görüşleri ÖA8 kodlu öğretmen adayı ise, “Eğitimi verenler diğer insanlara üstten bakmamalıdır. Her insan ötekileştirilmeden topluma kazandırılmalıdır. Eğitim merkeze alınarak hareket edilmelidir. En ileri seviyeye ancak bu yöntemle ulaşılabilir. Toplumun gelişmesi tek bir alana bırakılmamalıdır. Birlik ve beraberlik içinde hareket edilmeli en alttan en üste kadar herkese başarı için gerekli olan eğitim verilmelidir. Halkın sınıflara ayrılması ancak eğitimle engellenebilir. Her insanın değerli olduğu hiçbir zaman unutulmamalıdır.” sözleriyle ifade etmiştir. ÖA15 kodlu öğretmen adayı ise “Bir yerde bir şeyleri değiştirmek ancak orada yaşayanları olduğu gibi kabul etmek ve onlara karşı saygı ile başlar.” Diyerek insanlara saygı duyarak onları koşulsuz kabul etmenin bu meslek için önemi üzerinde durmuştur.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin bir diğer algısı ise, öğretmenlerin toplumsal sorumluluklarının olduğudur. Bu alt temada elini taşın altına koyma, çaba gösterme ve mum gibi olma kodları ortaya çıkmıştır. ÖA2 kodlu öğretmen adayı, “Eğitimci mum gibidir yanar ve bu süreçte insanlara ışık kaynağı olur ve güzel insanların oluşmasına zemin hazırlar ve mum da insan gibi ölümlüdür. Zamanı geldiğinde biter ama işini en layığı ile yaparak. İşte öğretmen mumdur, öğrencilerini var oldukça aydınlatır.” sözleriyle öğretmenlerin toplumu aydınlatmak için yanan bir mum gibi fedakârca çalışma sorumluluğunu vurgulamıştır. ÖA14 kodlu öğretmen adayı ise

öğretmenlerin topluma olan sorumluluklarını şu sözlerle ifade etmiştir: “İşte ben öğretmen olarak, diğeri bir doktor olarak herkes bu aydınlık gelecek uğruna elinden geleni yaparsa bambaşka oluruz. Okuduğum kitaplar sayesinde, birlik beraberlik ile bırakın ülkeyi, dünyanın bile değiştirilebileceğine inanıyorum artık. Neden biz de en dipteyken yükselerek çıkmayalım ki. Birçoğumuz hayatımız sanki bizim hiç değişmeyecek kaderimizmiş gibi yaşıyoruz. Oysa neden böyle düşünüyoruz ki. Şahsen ben her başarımın bir başlangıcı olduğuna inanıyorum. Tek yapmamız gereken bu başarıya ulaşabilmek için tüm inancımız ve gayretimizle yeni bir başlangıca adım atıp hem kendimizi hem de çevremizi değiştirebilmek.” ÖA16 kodlu öğretmen adayı “Öğretmenin azmiyle, değişmez denilen bir çocuğa bile umut kapıları açılabilir. Raçinski köye gidip oradakilerle tanıştığında köydekiler ve köye gelmeden önce çevresindeki insanlar ona, başarabileceği konusunda inanmamışlardı. Ama o, yılmadan ve kendini çocuklara sevdirecek onlara kötü alışkanlıklardan uzak duracak düşünce yapısı sağlayarak hedefine ulaşmıştır. Ben de hedeflerim doğrultusunda olumsuzluklara kulak asmadan umutsuzluklara umut olmak için çabalamalıyım.” sözleriyle toplumun değişimi için öğretmenin sorumluluk alması ve çaba göstermesi gerektiği üzerinde durmaktadır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bibliyoterapi uygulaması kapsamında okudukları kitapların sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik algılarına yansımalarını belirlemenin amaçlandığı bu çalışmada öğretmen adayları bir öğretmenin pes etmeyen, fedakâr, değişime açık, kararlı, bilgili, iletişim becerisi yüksek, adil, sıra dışı, lider, ileri görüşlü, sabırlı ve risk alabilen kişilik özelliklerine sahip olması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının bibliyoterapi sürecini olumlu mesleki algıya ilişkin içgörü kazanarak tamamlamış oldukları sonucuna varılabilmektedir. Öğretmen adaylarının görüşmelerde ifade ettiği özellikler, idealist öğretmen tanımıyla paralellik göstermektedir. Bu tanıma göre idealist bir öğretmen öğrencilerini topluma faydalı bir şekilde yetiştirmeyi amaç edinerek her koşulda ve zamanda bunu gerçekleştirmek için çaba harcayan kişidir. Mevcut çalışmada öğretmen adayları tarafından okunan İdealist Öğretmen kitabında idealist öğretmen simgesi olan Raçinski bu tanıma karşılıkta ve kitabı okuyan sınıf öğretmeni adayları da bu özelliklerin bir öğretmende olması gereken özellikler olduğunu ifade etmişlerdir. İğde ve Yakar (2021) öğretmenlerin idealist öğretmen algılarını inceledikleri çalışmada öğretmenlerin idealist öğretmenlerin kişisel özelliklerini “yenilikçi, hedefleri olan, çalışkan, kararlı, araştırmacı, geleceğe dönük, ileri görüşlü,

mücadeleci, iletişimi güçlü, lider, açık fikirli, adaletli, hoşgörülü, problem çözücü, azimli, sabırlı, sevgi dolu, özgüvenli” olarak tanımlamışlardır. Budak ve Kula (2017), sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin olumlu algılarının olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuçlar mevcut araştırmanın sonuçlarıyla örtüşmekte olup kitapları okuyan öğretmen adaylarının idealist öğretmen tanımına dair geçerli bir farkındalıkları olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmadan elde edilen bir başka sonuca göre sınıf öğretmeni adaylarının, öğretmenlerin toplumun gelişmesi için çaba göstererek ve elini taşın altına koyarak toplumsal sorumluluklara sahip olması gerektiği yönünde bir algıya sahip oldukları görülmüştür. Beyaz Zambaklar Ülkesinde kitabında Fin toplumunun kalkınması için Fin aydın Snelman ile birlikte “Birkaç genç Finlandiyalı öğretmen, din adamı, avukat ve memurun halk kitlelerinin eğitim ve kültür düzeyinin artırılması için adeta seferberlik ilan etmiş” (Petrov, 2018, s.93) olduklarından söz edilmektedir. Kitapta Snelman öğretmenlerin toplum yapılandırılmasındaki öneminden şöyle söz etmektedir; “Değerli dostlar işinizin ne kadar ağır olduğunun farkındayım (...) Şunu unutmayın bizler halkın uyandırılması gibi bir işe daha yeni başlıyoruz (...) Halkın içinde bulunduğu cehalete karşı verilecek mücadelenin bütün yükünü omuzlarımızda taşımak zorundayız. Yapacağımız bu işin karşılığında övgü anlayış ve sempati de beklemeyelim. Tam aksine ağır bedeller ödememiz gerekebilir! (...)” (Petrov, 2018, s.94). İdealist öğretmen kitabında ise üniversitedeki görevinden ayrılarak kırsal bir bölgede öğretmenlik yapmak isteyen profesör, kendisini eleştirenlere karşı; “Petrol yerin altında ve yeryüzü petrol bakımından çok zengin ancak çok derinlerde. Erişmek için uzun ve zorlu bir kazı süreci gerekiyor. Aynı şey dünyadaki tüm diğer zenginler için de geçerli. Halkın manevi zenginliği için de... Kömür, tuz, demir kendi kendine yeryüzüne çıkmıyor, kazılarak çıkartılıyor. Ben de halkın zihninin ve vicdanının madenine giriyorum.” (Petrov, 2018, s.13) İfadeleriyle öğretmenlerin toplumun gelişmesi için elini taşın altına koymasına yönelik inancını dile getirmiştir. Öğretmen adaylarının görevlerinin önemini kavrayarak mesleklerine karşı olumlu bir tutum geliştirmeleri, mesleğe başladıklarında görevlerini yerine getirmelerine, araştırmacı ve özgün fikirler geliştirmelerine, öğrencileri daha kolay motive etmelerine, sözlü ve sözlü olmayan bilgilerini aktarmalarına katkı sunmaktadır (Çeliköz & Çetin, 2004). Bu yönden bakıldığında bu bibliyoterapi sürecinin, öğretmen adaylarının mesleğin önemine ve gereksinimlerine dair anlayışlarını pekiştirdiğini söylemek mümkündür.

Öğretmen adaylarıyla yapılan görüşmelere göre, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin algılarının toplumsal kabulü destekleyen yönde olduğu dikkat çekmektedir. Öğretmenlik mesleğinin toplumun herhangi bir grubuna, hiçbir ayırım gözetmeksizin kapsayıcı olması gerektiği vurgulanmaktadır. Sosyo-ekonomik, kültürel, psikolojik ve cinsiyet ayrımı gözetmeksizin hiçbir özellikteki bireyin dışlanmaması gerektiği; her kesimden bireyin eğitim görme hakkına sahip olduğu vurgulanmıştır. Öğretmen adaylarının, toplumun bu farklı kesimlerindeki bireylerin öğretmenler tarafından korunması ve onlara öğretmenler tarafından yol gösterilmesi gerektiğine ilişkin algıları literatürdeki araştırmalarla da örtüşmektedir (Kula, 2020).

Araştırmanın diğer bir sonucu öğretmen adaylarının okudukları kitaplardan hareketle öğretmenlik mesleğinde çağdaş eğitim yaklaşımlarının kullanılmasının gerekli olduğunu ifade etmeleridir. Öğretmen adaylarının karakter ve değerler eğitimine, öğrencilerin özgüvenlerinin geliştirilmesine, derslerin günlük hayatla ilişki kurularak ezberci yaklaşımlardan uzak işlenmesini önemsedikleri görülmüştür. Şişman (2009), eğitimin iyi karakterli ve erdemli insan yetiştirme işi olduğunu ve moral bir faaliyet olduğunu belirtmektedir. Öğretmenliğin moral/ahlaki, ruhi, entelektüel yönlerinin göz ardı edilmemesi gerektiğini ifade ederken günümüz toplumunda çok bilgili insanlardan daha çok iyi karakterli insanlara ihtiyaç duyulduğunu öne sürmüştür. Araştırma sonucunda bibliyoterapi süreci sonunda öğretmen adaylarının karakter ve değer eğitiminin ön planda tutulması gerektiğini ifade etmeleriyle bu anlayışa dair bir içgörü geliştirdikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adayları kitapları okuduktan sonra öğretmenliğin birtakım meslekî farkındalıklara sahip olunması gereken bir meslek olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenin idealist olması, aile ile iş birliği kurabilmesi, öğrencilerin hayatını ve duygularını anlamlandırmasına rehberlik etmesi bu farkındalıklar arasında sıralanmıştır. Benzer şekilde Ulubey'in (2017) yapmış olduğu araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı Aday Öğretmen Yetiştirme programına dahil olmuş öğretmenlerin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından önerilen ve aralarında Beyaz Zambaklar Ülkesinde'nin de olduğu kitapları okuduktan sonra görüşleri sorulmuştur ve öğretmenler bir öğretmenin fedakâr olma, her öğrenciye ulaşmaya çalışma ve öğrencinin kendine inanmasını sağlama ayrıca derse eğlence ve oyun katarak fark yaratan öğretmen olma özellikleri taşıması gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir.

Araştırmanın sonuçlarından bir diğeri, bibliyoterapi süreci sonunda öğretmenlerin öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini keşfedip onların gizli özelliklerinin ortaya çıkarılmasında önemli rollerinin olduğu algısına sahip olduklarıdır. İdealist Öğretmen’ de çocukların gizli kalmış özelliklerinin ortaya çıkarılması “Hepsi birer canlı elmas veya zümrüt! Diyordu Raçinski, köylü çocuklar hakkında. Hepsi birer pırlanta, oysa geldiklerinde çamur veya kilden yapılmış gibiler. Dışarıdaki çamur temizlendiğinde ve kabuğu çıkarıldığında neredeyse her çocuğun kafası değerli bir taş mahiyetinde” (Petrov, 2018, s.38) sözleriyle ifade edilmektedir. Duymaz’a (2008) göre de öğretmenlik mesleği bir “keşif” ve “elmas arayıcılığı mesleği”dir. Gizli kalan değerleri bulup işleyerek toplumun ve insanlığın hizmetine sunmak öğretmenlerin mesleki özelliği olmalıdır. Millî Eğitim Bakanlığına göre de öğrenciyi tanımak, öğretmenlerin genel yeterliklerinden biridir. Yani çocukların bireysel yetenek, ilgi ve potansiyellerinin farkına varmak ve bunu geliştirmek öğretmenlerin temel yeterliklerinden sayılmaktadır (MEB, 2006).

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre kitaplar sınıf öğretmeni adaylarının, öğretmenlik mesleğinin toplumu şekillendirme, toplumun başarıya ulaşmasını sağlama, toplum düzenini değiştirebilecek öğrenciler yetiştirme gibi yollarla toplumsal kalkınmaya hizmet eden bir meslek olduğu algısına katkı sunmuştur. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının öğretmenlerin toplumsal değişim rolü olduğuna dair içgörü geliştirdikleri görülmektedir. Literatür de bu sonucu desteklemektedir. Öğretmenlerin rollerinden biri çevresel rolleridir. Bu çevresel rol, öğretmenin çevre kalkınmasına düşünsel ve liderlik bakımından destek vermesini ifade etmektedir. Ve hatta öğretmene toplumsal reformcu gözüyle de bakılabileceği belirtilmektedir. Öğretmenler kırsal alanlarda daha yaygın şekilde olmak üzere bireylerin yaşam kalitelerinin yükseltilmesinde, okulda öğretim esnasında veya gerektiğinde okul dışında bilgi yayma yoluyla toplumsal reformcu rolü üstlenmektedirler (Tezcan, 1997; Gündüz, 2005).

Sonuç olarak bakıldığında, öğretmen adaylarının bibliyoterapi sürecinde okumuş oldukları kitaplardan sonra mesleki algılarına yönelik olumlu yönde bir içgörü kazandıkları görülmektedir. Yazınsal eserler vasıtasıyla okuyucu, okuduğu kitaplardaki kahramanların durumunu anlar ve empati geliştirir ancak kitaplar aynı zamanda okuyucuya kendi kişisel deneyimleri ile benzer hikâyeler sunar. Dolayısıyla okuyucu hikâye ile bağ kurarak kendi görüşlerinin, düşüncelerinin, tavırlarının ve inançlarının farkına varır ve başkalarının düşüncelerini anlamakla kalmaz kendi düşüncelerine yönelik farkındalık edinir (Dal, 2018). Öğretmen adayları kendi düşüncelerine dair

farkındalıklar geliştirmişlerdir. Örnek olarak araştırmaya katılan öğretmen adayı ÖA14'ün; “Okuduğum kitaplar sayesinde, birlik beraberlik ile bırakın ülkeyi, dünyanın bile değiştirilebileceğine inanıyorum artık. Neden biz de en dipteysen yükseklerle çıkmayalım ki. Birçoğumuz hayatımız sanki bizim hiç değişmeyecek kaderimizmiş gibi yaşıyoruz. Oysa neden böyle düşünüyoruz ki.” ifadeleri verilebilmektedir. Öğretmen eğitiminde de yazınsal eserlerin eğitimi ve motivasyonu desteklemede kullanımı zamanla artış göstermektedir. Nitekim Türkiye’de Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde ataması yapılmış öğretmenlerin ilk görev yıllarında dâhil oldukları Aday Öğretmen Yetiştirme Programı 2016 yılında önemli değişikliklerle uygulanmaya başlanmıştır. Değişikliklerden biri aday öğretmenler için kitap ve film listesinin eklenmiş olmasıdır (MEB, 2016). Bu değişikliklerle programa dâhil edilen kitap okuma ve film izleme etkinliklerinin değerlendirildiği çalışmalarda Aday Öğretmen Yetiştirme Programının diğer uygulamalara kıyasla en olumlu değerlendirilen ve en faydalı etkinliklerinden olduğu belirtilmiştir (İlyas, Coşkun & Toklucu 2017; Ulubey, 2018). Çetinkaya ve Topçam (2019) öğretmen adaylarının mesleğe yönelik algılarını belirlemek ve olumlu tutum geliştirmelerine yardımcı olmak için literatür çemberleri yönteminin etkililiğini değerlendirdikleri araştırmada öğretmen adaylarıyla içinde İdealist Öğretmen kitabının da olduğu 5 kitap ile okuma çemberi yöntemini uygulamışlardır. Araştırmanın sonunda, sürecin öğretmen adaylarının bakış açıları üzerinde olumlu etkisi olduğu ifade edilmiştir. Öğretmen adayları ile bibliyoterapi sürecinin yürütüldüğü çalışmalar sınırlı da olsa alanyazında mevcuttur. Bunlardan Wilson ve Thornton (2008) tarafından sınıf öğretmeni adaylarıyla yapılan bir araştırmada, öğretmen adaylarının matematik kaygıları üzerinde bibliyoterapinin olumlu etkileri incelenmiştir. Bibliyoterapi sürecinde aday öğretmenler, öğrencilerin öğrenme ve matematik kaygılarıyla ilgili okumalar yapmışlar ve araştırmacılar bu süreç sonunda öğretmen adaylarının kendi matematik öğrenme ve öğretme kapasitelerini değerlendirdiklerini ve öğretmeye yönelik güven ve coşkularının arttığını belirtmişlerdir. Marlowe ve Maycock (2000) öğretmen adayları ile yapmış oldukları bir çalışmada, bibliyoterapinin öğretmen adaylarının cezalandırma eğilimini azaltan etkisini ortaya koymuşlardır. Duygusal Bozukluğa Giriş dersini alan 29 öğretmen adayına ön ve son test olarak cezalandırma eğilimi ölçeği uygulanmıştır. Süreçte ise bir yazarın duygusal ve davranışsal bozuklukları olan öğrencilerle ilişki kurma ve öğretmeye ilişkin otobiyografik anlatımlarının bulunduğu 5 kitabı grup bibliyoterapisi çerçevesinde okutmuşlardır. Araştırmanın sonunda grubun cezalandırmaya ilişkin ön ve son testlerinin karşılaştırılmasıyla cezalandırma eğiliminde küçük, ancak önemli bir düşüş görülmüştür. Bu sonuç okumanın terapötik

etkisi ile ilişkilendirilmiştir. Yanı sıra katılımcıların yansıtıcı günlüklerine dayanarak kitapları okuyarak kahramanla özdeşleşme kurduklarını ve bunun duygusal ve bilişsel öğrenmeye yol açtığını ortaya koymuşlardır. Eliasa ve Iswanti (2014) ise psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanında eğitim gören üniversite öğrencilerinin kariyer motivasyonlarına bibliyoterapinin etkisini incelemişlerdir. Araştırmanın sonunda kitapların okunmasından sonra çalışma grubunun başarıya ulaşmak için motive oldukları görülmüştür. Ayrıca gözlem ve görüşmeler sonucunda öğrencilerin hayatlarını düzenlemeye motive oldukları, tembellik yapmadıkları ve olumlu düşündükleri bulunmuştur. Araştırmacılar kariyer konulu bibliyoterapinin öğrencilerin özellikle profesyonel danışman olmaya yönelik kariyer motivasyonlarını artırmada ve kariyer problemlerini aşmak için ruh hallerini desteklemede güçlü bir şekilde etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Söz konusu bu araştırmaların da sonuçları birlikte değerlendirildiğinde öğretmenlerin alanlarına yönelik bilimsel kitapların dışında hikâye ve kahramanların olduğu ve bibliyoterapinin özdeşim, katarsis ve içgörü kazanma aşamalarına uygun bir okuma eylemi yapabilecekleri kitapları, eğitim konularında ve meslektaşları hakkında üretilmiş olan eserleri okuduklarında bu eserlerden olumlu yönde etkilendiklerini söylemek mümkündür. Kitaplar eğitimcilere, öğrencilerinin entelektüel becerilerinden daha fazla duygusal gelişimlerinde yardım edebilecekleri araçlardır. Çünkü hikayeler doğrudan insan duygularına hitap ederler (Rozalski, Stewart ve Miller, 2010; Furner, 2004; Forgan, 2002). Dolayısıyla bibliyoterapi tekniğinin öğretmen yetiştirmede kullanılması, öğretmen adaylarının duyguları daha fazla içeren bir kavram olarak mesleki algılarını olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Daha sonraki araştırmalar için araştırmacılara, bu doğrultuda yazılmış olan daha fazla eserin öğretmenlere mesleki yönden etkisini incelemeleri önerilebilir. Bu konuya özgü yazılmış nitelikli eserlerin öğretmen eğitimi alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir dolayısıyla, eğitim alanında tecrübeli yazarlara bu amaç doğrultusunda eser vermeleri önerilebilir. Öğretmen ve öğretmen adaylarına ise, mesleklerine yönelik yazınsal eserlerden olumlu mesleki tutum ve motivasyonlarını arttırmaya yönelik yararlanmaları önerilmektedir.

Kaynaklar

- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Budak, Y. & Kula, S. S. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 311-329.
- Bulut, S. (2010). Yetişkinlerle yapılan psikolojik danışmada bibliyoterapi (okuma yoluyla sağaltım) yönteminin kullanılması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(33), 46-56.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research techniques and procedures for developing grounded theory (third edition)*. Los Angeles, USA: Sage
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri [Qualitative research methods]*. M. Bütün & SB Demir, Trans. (Eds.). İstanbul: Siyasal Kitapevi.
- Çeliköz, N. & Çetin, F. (2004). Anadolu öğretmen lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkileyen etmenler. *Milli Eğitim Dergisi*, 162, 160-167.
- Çetinkaya, F. Ç. & Topçam, A. B. (2019). A different analysis with the literature circles: Teacher candidates' perspectives on the profession. *International Journal of Education & Literacy Studies*, 7(4), 8-16.
- Dal, S. (2018). *MEB aday öğretmen yetiştirme programındaki kitapların eleştirel pedagoji açısından değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.
- Duymaz, R. (2008). İdealist öğretmenin eğitim anlayışı. <https://docplayer.biz.tr/22454704-Idealist-ogretmen-in-egitim-anlayisi.html> adresinden erişilmiştir.
- Eliasa, E.I. & Iswanti, S. (2014). Bibliotherapy with the career topic to increase the student's career motivation of guidance and counseling. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 114, 434 – 438.
- Furner, J. M. (2004). Using bibliotherapy to overcome math anxiety. *Academic Exchange Quarterly*, 8, 209-213.
- Forgan, J. W. (2002). Using bibliotherapy to teach problem solving. *Intervention in School and Clinic*, 38, 75-82.
- Geçgel, H. (2021). An overview of educational problems in Grigory Petrov's "Idealist Teacher". *Route Educational & Social Science Journal*, 8(5), 324-334.
- Gündüz, H. B. (2005). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: Pegem A Yayıncılık

- İğde, H., & Yakar, İ. (2021). Öğretmenlerin idealistlik düzeylerinin ve idealist öğretmen algılarının incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 10(3), 1283-1309. <http://dx.doi.org/10.30703/cije.841171>.
- İlyas, İ. E., Coşkun, İ. & Toklucu, D. (2017). Türkiye’de aday öğretmen yetiştirme modeli izleme ve değerlendirme raporu. <https://setav.org/assets/uploads/2017/04/AdayOgretmenler.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Karagöz, B. (2015) Kendilik değerini koruma bağlamında çocuk edebiyatı eserlerinin kullanımı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(40), 486-493.
- Karagül, S. (2018) Çocuk edebiyatı ve bibliyoterapi. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 3(6), 43-55.
- Kula, S. (2020). Güncel bir kavram olarak kapsayıcı eğitime öğretmen adaylarının bakış açısı. VII.th International Eurasian Educational Research Congress. Conference Proceedings, 770-784.
- Leana Taşçılar, M. (2012). Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin de bulunduğu sınıflarda bibliyoterapi kullanımı: Model önerisi. *Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi* 2(2), 118-13.
- Marlowe, M. & Maycock, G. (2000) Phenomenology of bibliotherapy in modifying teacher punitiveness. *The Journal of Genetic Psychology*, 161(3), 325-336.
- Maxwell, J. A. (2013). *Qualitative research design: An interactive approach (third edition)*. Los Angeles, USA: Sage.
- MEB (2006). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*. Ankara: MEB Yayınevi.
- MEB (2016). Aday öğretmen yetiştirme sürecine ilişkin yönerge. Sayı: 2456947, oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_03/02052358_ynerge.docx adresinden erişilmiştir.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation: Revised and expanded from qualitative research and case study applications in education*. San Francisco, USA: Jossey-Bass
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2002). *The qualitative researcher’s companion*. Sage.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2016). *Genişletilmiş bir kaynak kitap: Nitel veri analizi* (S. Akbaba Altun & A. Ersoy, Çev. Ed.) Ankara: Pegem Akademi.
- Morawski, C. M. (1997). A role for bibliotherapy in teacher education. *Reading Horizons: A Journal of Literacy and Language Arts*, 37(3). https://scholarworks.wmich.edu/reading_horizons/vol37/iss3/6 adresinden erişilmiştir.
- Öncü, H. (2012) Bibliyoterapi yönteminin okullarda psikolojik danışma ve rehberlik amacıyla kullanılması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16(1), 147-170.
- Öner, U. (2007) Bibliyoterapi. *Journal of Arts and Sciences*, 1(7), 133-150

- Pardeck, J. T. (1995). Bibliotherapy: An innovative approach for helping children. *Early Child Development and Care*, 110, 83-88.
- Pardeck, J. T., & Pardeck, J. A. (1989) Bibliotherapy: A tool for helping preschool children deal with developmental change related to family relationships. *Early Child Development and Care*, 47(1), 107-129. <https://doi.org/10.1080/0300443890470106>
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. Sage Publications.
- Petrov, G. (2018). *Beyaz zambaklar ülkesinde*. (A. Yetik, Çev.) İstanbul: Koridor.
- Petrov, G. (2018). *İdealist öğretmen*. (A. Ali, Çev.) İstanbul: Koridor.
- Philpot, J. G., (1997) *Bibliotherapy for classroom use*. Nashville, Tennessee: Incentive Publications.
- Rozalski, M., Stewart, A., & Miller, J. (2010). Bibliotherapy: Helping children cope with life's challenges. *Kappa Delta Pi Record*, 47, 33-37.
- Shechtman, Z. (2009). *Treating child and adolescent aggression through bibliotherapy*. Springer Science + Business Media.
- Şişman, M. (2009). Teacher's competencies: a modern discourse and the rhetoric. *İnönü University Journal of The Faculty of Education*, 10(3), 63-82.
- Tezcan, M. (1997). *Eğitim sosyolojisi* (Vol. 11). Ankara.
- Ulubey, Ö. (2018). Aday öğretmen yetiştirme programının değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 33(2): 480-502
- Wilson, S. & Thornton, S. (2008). "The factor that makes us more effective teachers": Two pre-service primary teachers' experience of bibliotherapy. *Mathematics Teacher Education and Development*, 9, 21-35.
- Van Manen, M. (2016). *Researching lived experience: Human science for an action sensitive pedagogy*. Routledge.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Introduction

Bibliotherapy, which is a concept that expresses the healing aspect of acquiring knowledge, is a way to be followed to help a person solve his problems with books. This process includes reading tasks on planned and directed reading materials, because reading can affect a person's attitude, feeling and behavior. There are two types of uses of bibliotherapy, developmental and clinical. Developmental bibliotherapy is used by experts and educators to prevent individuals' problems of daily life they encounter or to overcome problems that have arisen. Qualified books have a healing effect on human psychology, as well as activating some of the powers that exist in the person. In addition, it has a supportive role in changing an individuals' wrong attitudes about a subject and replacing them with positive ones or strengthening their low motivation on the subject. From this point of view, it is thought that it is possible to benefit from books in areas where people need motivation, especially in their education and careers. In light of this information, it is thought that bibliotherapy applications using books about teacher and education will be effective in terms of perceptions, attitudes and motivations of pre-service teachers towards the profession. In this study, which examined the effects of pre-service teachers' readings of teacher stories on their own professional perceptions, pre-service teachers' views were analyzed after the bibliotherapy process in which they read the books "The Country of White Lilies" written by Grigory Petrov (1866-1925) and "Idealist Teacher" by the same author. Thus, the reflections of the bibliotherapy process on the professional perceptions of students were examined with the books that deal with the transformative role of the teaching profession on society.

Method

The research was designed according to the phenomenological research pattern, one of the qualitative research methods. This research was conducted with 24 primary school pre-service teachers studying at a state university in the Mediterranean Region of Turkey in the spring term of 2021-2022. Criterion sampling, one of the purposive sampling methods, was used to determine the study group. The criteria that played a role in the determination of the study group were that pre-service teachers are studying in the field of primary classroom teaching, being in the fourth grade, and voluntarily accepting to participate in the research. 62.5% (n=15) of the participants were female, 37.5% (n=9) were male, with an average age of 22.5. In the research, an opinion form

consisting of an open-ended question was used to determine the effects of the bibliotherapy process on students' perceptions of teaching. With the question "How did the views in the books "The Country of White Lilies" and "Idealist Teacher" written by Grigory Petrov affect your perception of teaching?", the opinions of students about the possible differentiation in their perceptions of teaching were taken. The obtained qualitative data were analyzed by content analysis. Content analysis was carried out in accordance with the analysis steps in the literature.

Findings

In the bibliotherapy process, the reader is expected to go through three stages. These three stages are identification, catharsis, and insight development. Results of this research showed that students developed a positive insight about the teaching profession after completing the bibliotherapy process by reading the books. Perceptions students at the end of the process were classified under three themes as personal, professional and social. The sub-theme of the personal theme was determined as personality traits; sub-themes of the professional theme were determined as contemporary approaches in education, professional awareness and discovering student characteristics; the sub-themes of the social theme were determined as social development, social acceptance and social responsibility. Students developed insights that the personality traits of a teacher should be self-sacrificing, open to change, determined, knowledgeable, high in communication skills, fair, extraordinary, leader, forward-thinking, patient and risk-taking. The professional dimension of students' perceptions of teaching were divided into sub-themes; contemporary approaches in education, professional awareness and discovering the characteristics of students. Among the contemporary approaches in education, character education and values education draw attention as codes frequently expressed by students. In the sub-theme of discovering the characteristics of students, it was emphasized to reveal the hidden gems of the students by discovering their talents and interests. At the end of the bibliotherapy process, the characteristics of the teaching profession perceived by students in the social context were classified under the sub-themes of social development, social acceptance and social responsibility.

Discussion and Results

At the end of the research, it was seen that pre-service teachers gained a positive insight into their professional perceptions after the books they read during the bibliotherapy process. Through

literary works, the reader understands the situation of the heroes in the books he reads and develops empathy, but the books also offer the reader similar stories with their own personal experiences. Therefore, by connecting with the story, the reader becomes aware of his own views, thoughts, attitudes and beliefs, and not only does he understand the thoughts of others, but also gains awareness of his own thoughts. Students developed awareness of their own thoughts. As an example, student ÖA14 wrote; “Thanks to the books I read, I now believe that the world can be changed with unity, let alone a country. Why don't we go higher when we're at the bottom? Many of us live our lives as if it were our eternal destiny. But why do we think that way?”. In teacher education, the use of literary works to support education and motivation shows an increase over time. As a matter of fact, the results of the studies conducted with teachers have also stated that reading books in in-service vocational training is one of the most positively evaluated and most beneficial activities compared to other practices. When the results of these studies are evaluated together, it is possible to say that in addition to scientific books for their fields, teachers are positively affected by works produced on education subjects and about their colleagues that have stories and heroes letting them doing a reading activity in accordance with the identification, catharsis and gaining insight stages of bibliotherapy.

ETİK BEYAN: "Mesleki Eğitimde Gelişimsel Bibliyoterapinin Kullanılması: Öğretmenlik Algısına Yansımalar" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır ve veriler toplanmadan önce SDÜ Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan 15.03.2022 tarih ve 118/30 sayılı etik izin alınmıştır. Karşılaşılacak tüm etik ihlallerde “Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun” hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim. "